

ZPRÁVA Z KOLOKVIA „SPRAVEDLIVÁ A NESPRAVEDLIVÁ VÁLKA“

Je dnes myslitelný návrat k pojmu „spravedlivá válka“? Pokud ne, jak je možné zaujímat nejen čistě politické, nýbrž právně závazné a morálně hodnotící postoje k válečným konfliktům? Diskusi o těchto otázkách uspořádala Asociace Jana Husa a Fakulta humanitních studií UK 8. března 2010 na půdě Francouzského institutu v Praze, moderovala ji Anne Gléonec (Université Paris VII).

Kolokvium zahájily příspěvky, jejichž autoři se kloní k uchování pojmu „spravedlivá válka“, neboť je nezbytným předpokladem normativního hodnocení a případné kritiky konkrétních válečných aktů. Jako první promluvili Julie Saadaová a Christian Nadeau, autoři knihy *Guerre juste, guerre injuste*.¹ Zatímco Julie Saadaová (Université d'Artois) se zabývala pojmem *ius ad bellum*, možnostmi jeho vymezení a na něm založené kritiky určitého vstupu do války jako nespravedlivého, Christian Nadeau (Université de Montréal) se zaměřil v takřikajíc chronologickém sledu na pojmy *ius in bello* a *ius post bellum*. Jejich společný výklad, soustředěný na vyjasňování pojmů a třídění možných kritik (z pozic zásadového pacifismu, morálního konsekvenencialismu či střízlivého realismu), se vyznačoval vůlí přidržet se tradičních vymezení. Například Julie Saadaová vycházela z převzatého pojmu války jako konfliktu, do něhož záměrně vstupují politické celky (*conflit volontaire des entités politiques*) a který je zobecněný (veden proti danému politickému celku jako takovému). Na základě uvedené definice je pak možné uvažovat o takových kritériích spravedlivé války, jako je „spravedlivá příčina“ (*juste cause*), veřejná deklarace války, válka jako poslední možné řešení, šance na úspěch a proporcionalita. Příspěvek Dany Rondeauové (Université de Quebec) nazvaný *Sortie de guerre et justice réparatrice* navázal na rozbor pojmu *ius post bellum*, ovšem zaměřil se spíše na zvládání traumatických válečných zkušeností než na otázku (ne)spravedlnosti války. S pomocí autorů jako M. Halbwachs či P. Ricoeur přitom odlišila hledisko historika od hlediska oběti, která má životu poznamenanému válkou dát srozumitelný tvar. Práce s pamětí (*la travail de mémoire*) má v tomto narativistickém pojetí podobu utváření vlastního příběhu. K tématu kolokvia se vrátil Jan Sokol (FHS UK), když připomněl významnou knihu Martina van Crevelda o proměnách války.² V bezvýhradném souhlasu s autorem tvrdil, že si dnes neumíme představit válku v Clausewitzových kategoriích, podle nichž lze zřetelně rozlišit úlohy armády, vlády a nezúčastněné populace, a vést například ostrou hranici mezi bojujícími a nebojujícími. Nejen že tyto kategorie nelze aplikovat na dnešní války, ale lze dokonce tvrdit, že nepravdivé války

1 J. Saada – Ch. Nadeau, *Guerre juste, guerre injuste. Histoire, théories et critiques*, Paris 2009.

2 M. van Creveld, *The Transformation of War*, New York 1991.

existovaly vždy. Poslední řečník, Etienne Tassin (Université de Paris VII – Denis Diderot), ve svém příspěvku *Pour une cosmo-politique des conflits* rozvíjel téma jedné ze svých posledních knih.³ Nejprve zpochybnil, že by bylo stále možné nahlížet na války tradičně jako na konflikty, které vedou státy proti jiným státům. Poté s pomocí antického rozlišení *polemos* – *stasis* připomněl rozlišení na zahraničně-politické konflikty a vnitro-politické spory, aby záhy zpochybnil možnost jednoduše odlišit vnitřní a zahraniční politiku. Habermasovu představu, podle níž společnost národů rozšíří vnitro-politický model řešení sporů do celoplanetárních rozměrů, líčil nejen jako iluzi, ale jako samu ztrátu politiky. Pokud se politika omezí na politiku vnitřní, dojde k eliminaci plurality států a kultur, a tím zmizí z politiky něco, co do ní podstatně patří, totiž specifický politický, polemický typ konfliktu. V závěru se soustředil na vyjasnění rozdílu mezi válečným (C. Schmitt) a politickým typem konfliktu, který neusiluje o likvidaci nepřítele, nýbrž o uchování konfliktní plurality, v níž druhá strana konfliktu není nepřítelem (*ennemi*), nýbrž protivníkem (*adversaire*).

Lze litovat, že vzhledem k přichystanému pohoštění následovala jen krátká diskuse, v níž kromě praktických návrhů (Jan Sokol: bylo by dobré zakázat v politice slovo „nepřítel“), dotazů na vyjasnění Tassinova porozumění pojmu „konflikt“ a reakcí na ultra-levicové návrhy (války vedou kapitalistické státy, konec válek přinese jen zrušení kapitalismu) se téměř nedostalo ke slovu slibné napětí mezi úvodními příspěvky, které pracovaly spíše s tradičními kategoriemi, a příspěvky z druhé půle, které je zpochybňovaly. V rámci vymezeného času však kolokvium nabídlo pestrý přehled přístupů a představilo významné frankofonní badatele.

Jakub Čapek

³ E. Tassin, *Un Monde commun. Pour une cosmo-politique des conflits*, Paris 2003.